Verslag expertmeeting Klimaatcommunicatie voor beleid

Contactpersonen

NEWS: Valentina Bravo (valentina@wetenschapensamenleving.nl); KIN: Mirko Lukas (m.lukacs@nwo.nl); Gemeente Amsterdam: Ward Wijndelts (w.wijndelts@amsterdam.nl).

Aanleiding en doel

Op 16 september 2026 organiseerden NEWS, KIN en de Gemeente Amsterdam van 13.00 tot 16.45 uur een expertmeeting op het Amsterdamse stadhuis over de vraag hoe klimaatkennis uit de wetenschap beter toegankelijk, bruikbaar en relevant kan worden voor beleidsmakers.

De deelnemers brachten drie typen expertise samen: beleidsambtenaren actief op klimaatbeleid, onderzoekers uit onder meer klimaat-, gedrags- en communicatiewetenschappen, en communicatie-experts uit kennisinstellingen en de klimaatpraktijk. Dit verslag is tot stand gekomen op basis van aantekeningen, transcripties van de plenaire gesprekken en gesprekken in subgroepen, en de output van de subgroepen (flipovers en post-its). Dit verslag is opgesteld onder de Chatham House Rule. Daarom worden in dit verslag geen uitspraken aan individuele deelnemers of hun organisaties toegeschreven. Voor de totstandkoming van dit verslag is generatieve AI gebruikt.

De bijeenkomst was verkennend. Doel was zicht te krijgen op de belangrijkste belemmeringen en oplossingsrichtingen en te onderzoeken of een Community of Practice (CoP) kan bijdragen aan een structurelere verbinding tussen wetenschap, beleid en uitvoering op het gebied van klimaatbeleid.

Het programma bestond uit een plenaire inventarisatie, drie World Café-rondes en een gezamenlijke verkenning van oplossingsrichtingen en vervolgstappen.

Managementsamenvatting

1. De kern van het vraagstuk is niet een gebrek aan klimaatkennis, maar de aansluiting tussen wetenschap, beleid en uitvoering. De werelden verschillen in tijdshorizon, schaal, taal, incentives en besluitvormingslogica. Daardoor is beschikbare kennis niet vanzelf bruikbaar op het moment dat een beleidsbeslissing moet worden genomen.

2. Kennis wordt relevanter als de concrete beleidsopgave en uitvoeringscontext het vertrekpunt vormen. Dat vraagt niet alleen om heldere taal of visualisatie, maar om wederzijds begrip, zicht op bestaande praktijkkennis en duurzame relaties. Wetenschappers moeten explicieter maken wat zij komen brengen; beleidsmakers moeten beter zicht krijgen op wat wetenschap wel en niet kan leveren.

3. Effectieve communicatie is niet uitsluitend een individuele vaardigheid van de wetenschapper. Tijd, financiering, erkenning en waardering, veiligheid en ondersteuning door communicatieprofessionals of kennismakelaars bepalen mede wat mogelijk is. Ook onzekerheid, doelgroepverschillen, media- en beleidslogica en de keuze wie communiceert beïnvloeden wat uiteindelijk landt.

4. Voor een waardevolle CoP werden vooral vier voorwaarden zichtbaar: bouw voort op bestaande netwerken in plaats van een nieuwe praatclub te vormen; organiseer structurele en wederkerige samenwerking; werk vanuit concrete vragen en outputs; en onderscheid verschillende instrumenten, zoals een netwerk, onderzoekerplacements in de beleidspraktijk, thematische workshops, kennisbemiddeling en rapid response helpdesk, in plaats van alles onder één vorm te brengen.

1. Ervaringen en knelpunten: klimaatcommunicatie is meer dan kennis overbrengen

In de openingsronde werd duidelijk dat klimaatcommunicatie breder is dan het beschikbaar stellen van correcte informatie. Deelnemers wezen op grote verschillen tussen ontvangers: laaggeletterdheid, vertrouwen in overheid en wetenschap, polarisatie en leefwereld bepalen of informatie mensen bereikt en betekenis krijgt. Een praktijkvoorbeeld rond koele plekken tijdens hitte illustreerde dat een interventie wel publiek kan trekken, maar niet noodzakelijk de doelgroep voor wie zij vooral bedoeld is. Bestaande lokale netwerken en communities kunnen daarom belangrijk zijn.

Ook de vorm en framing van communicatie kwamen aan bod. Klimaatwetenschap bevat onzekerheden en scenario's, terwijl ontvangers vaak behoefte hebben aan concrete antwoorden en handelingsperspectief. Angst kan aandacht trekken maar handelingsbereidheid verminderen; hoopvolle of oplossingsgerichte communicatie kan activeren maar de ervaren urgentie ook verlagen. Daarnaast krijgen in media en beleid gemakkelijk dezelfde bekende experts een podium. Zichtbaarheid weerspiegelt daardoor niet automatisch de meest relevante expertise. Ten slotte werd gewaarschuwd voor een te sterke framing van klimaat als individueel consumentenprobleem, terwijl ook instituties, bedrijven en overheden handelende partijen zijn.

2. Wanneer is kennis toegankelijk, bruikbaar en relevant voor beleidsmakers?

De eerste World Café-vraag maakte vooral de structurele afstand tussen wetenschap en beleidspraktijk zichtbaar. Beleidsmakers moeten soms binnen weken of maanden besluiten nemen, terwijl onderzoek jaren kan duren. Ook de schaal verschilt: beleid moet verschillende belangen, regels en uitvoeringsvragen tegelijk afwegen, terwijl wetenschappelijk onderzoek juist afbakent en specialiseert. Kennis kan inhoudelijk sterk zijn en toch te laat, te smal of onvoldoende toepasbaar komen.

Relevantie neemt toe wanneer onderzoekers dicht bij de beleids- en uitvoeringspraktijk staan en beleidsmakers vroeg zicht geven op hun vragen. Daarbij telt niet alleen wetenschappelijke kennis. Deelnemers benadrukten dat in uitvoering, beleid en lokale gemeenschappen veel impliciete en professionele kennis aanwezig is. Die kennis wordt volgens sommigen nog te gemakkelijk onderschat.

Een derde factor is de institutionele context. Wetenschappers en beleidsmakers hebben verschillende prikkels en verantwoordelijkheden. Publicaties en wetenschappelijke verdieping leveren onderzoekers directe carrièrewaarde op; investeren in vertaling en langdurige samenwerking niet altijd. Vanuit beleid spelen juist juridische, financiële en politieke kaders mee. Daardoor vraagt relevante kennisbenutting om afstemming van verwachtingen en belangen, niet alleen om een beter eindproduct.

3. Hoe maak je kennis toegankelijker, bruikbaarder en relevanter?

Deze vraag overlapte in de gesprekken deels met de eerste. De discussie leverde wel drie concrete handelingsrichtingen op.

- Ten eerste: begin bij de opgave, niet bij het kennisaanbod. Welke beslissing moet worden genomen, wat weet de beleidsorganisatie al en welke aanvullende kennis is werkelijk nodig? Vanuit de beleidspraktijk werd kritisch opgemerkt dat onderzoekers soms vooral data komen ophalen. De vraag “wat kom ik brengen?” helpt om de relatie wederkeriger te maken.
- Ten tweede: vertaal en structureer kennis voor de beleidscontext. Dat betekent niet simpelweg versimpelen. Het gaat om passende taal en verbeelding, syntheses die verder gaan dan één losse studie en expliciete aansluiting op juridische, financiële en organisatorische kaders. Ook moet zichtbaar zijn wat wetenschappelijke kennis toevoegt aan bestaande praktijkkennis.
- Ten derde: organiseer ontmoeting. Deelnemers noemden voorbeelden van begeleide gesprekken en ‘botsproeven’ waarin verschillende perspectieven bewust bij elkaar worden gebracht. Zo’n gesprek mag inhoudelijk ingewikkeld en zelfs ongemakkelijk zijn, zolang de setting veilig is, er voldoende tijd is en het proces goed wordt gefaciliteerd. De aanvullende vraag of beleidsmakers eerder bij onderzoek moeten worden betrokken, is niet afzonderlijk behandeld, maar kwam wel terug in pleidooien voor vraaggestuurd onderzoek en langduriger samenwerking.

4. Wat bepaalt de mogelijkheden van wetenschappers om beter te communiceren?

Hier kwamen drie randvoorwaarden naar voren. Allereerst zijn vaardigheden nodig. Communicatie werd meerdere keren een vak of ambacht genoemd. Tegelijkertijd bestond geen overeenstemming over de verwachting dat iedere wetenschapper zelf een goede communicator moet zijn. Een deel van de deelnemers zag communicatie juist als teamopgave, met onderzoekers, communicatieprofessionals en kennismakelaars die verschillende rollen vervullen. Daarbij hoort ook transparantie over de grens van iemands expertise.

Daarnaast zijn tijd, budget en waardering bepalend. Public engagement en maatschappelijke impact krijgen meer aandacht, maar zijn niet overal stevig ingebed in loopbaan- en financieringssystemen. Daardoor kan deelname aan beleid en praktijk voor onderzoekers, zeker eerder in hun loopbaan, moeilijk te combineren zijn met de prestaties waarop zij formeel worden beoordeeld.

Tot slot speelt de publieke omgeving mee. Media-aandacht is mede afhankelijk van onderwerp, persoon en presentatievaardigheid. Ook onveiligheid, intimidatie en polarisatie kunnen onderzoekers ervan weerhouden aan het publieke debat deel te nemen. De mogelijkheid om beter te communiceren is daarmee niet alleen een kwestie van training, maar ook van institutionele ondersteuning en een veilige context.

5. Oplossingsrichtingen en mogelijke rol van een Community of Practice

In de laatste werkvorm ontstond geen enkelvoudig model voor een CoP. De ideeën wijzen eerder op een infrastructuur die meerdere functies kan ondersteunen.

Een eerste functie is verbinden: zichtbaar maken wie welke expertise heeft, welke vragen er leven en welke bestaande communities en initiatieven al actief zijn. Doel is dat beleidsmakers, onderzoekers en communicatieprofessionals elkaar sneller vinden en beter begrijpen wat zij van elkaar kunnen verwachten.

Een tweede functie is kennisbemiddeling. Genoemd werden kennismakelaars, een ‘expert-finder’ en ondersteuning bij het vertalen van omvangrijke of complexe kennis naar bruikbare vormen. Ook een snelle toegang tot betrouwbare expertise kwam naar voren. Naar analogie met rapid-

responseconstructies tijdens corona werd een versterkte Klimaathelpdesk genoemd die op urgente beleidsvragen snel passende expertise kan organiseren. Daarbij werd expliciet opgemerkt dat zo'n rapid-responsefunctie niet noodzakelijk hetzelfde hoeft te zijn als de CoP zelf.

Een derde functie is uitwisseling en gezamenlijk leren. Vooral tijdelijke placements kregen aandacht: onderzoekers die een periode in een beleidsteam meedraaien en beleidsmakers die ervaring opdoen in een onderzoeksomgeving. Ook thematische workshops rond concrete cases werden genoemd. De CoP zou zulke vormen kunnen organiseren, verbinden of helpen legitimeren.

De belangrijkste kritische vraag was wat een nieuwe CoP toevoegt aan bestaande netwerken. Deelnemers waarschuwden voor "de zoveelste praatclub". De meerwaarde moet daarom blijken uit concrete verbindingen, activiteiten of producten die zonder deze samenwerking niet of moeilijker tot stand komen.

6. Wrap-up: ontwerpprincipes voor een vervolg

Uit de slotronde zijn vier ontwerpprincipes te destilleren. Het zijn een synthese van de discussie, geen formeel genomen besluiten.

- Ten eerste moet samenwerking structureel en wederkerig zijn. Niet alleen informatie uitwisselen, maar langdurig elkaars werkwijze, behoeften en expertise leren kennen.

- Ten tweede moet de CoP concreet werken. Start vanuit afgebakende vragen, kies per activiteit een beoogde uitkomst en koppel gesprekken aan uitvoering of een roadmap. Tegelijkertijd was er de oproep om klein te beginnen en te leren door te doen.

- Ten derde moet worden voortgebouwd op wat al bestaat. Bestaande communities en expertise in andere sectoren en landen kunnen worden verbonden in plaats van gedupliceerd. Bij verbreding werd vooral aandacht gevraagd voor uitvoerders, andere disciplines en partijen die niet vanzelfsprekend al bij dit soort gesprekken aansluiten.

- Ten vierde vraagt het vervolg om een scherper onderscheid tussen functies. Een structureel leernetwerk, een rapid-responsefunctie, placements, een expertisedatabase en trainingen lossen verschillende problemen op en hoeven niet allemaal door dezelfde structuur te worden uitgevoerd.

Open bleven onder meer de gewenste schaal en samenstelling van de CoP, de rol van consensus versus het zichtbaar maken van verschillende perspectieven, en de vraag hoe ook minder betrokken organisaties en ‘ongemakkelijke’ partners kunnen worden bereikt. De bijeenkomst leverde daarmee nog geen definitief model op, maar wel een duidelijke richting: betere klimaatcommunicatie tussen wetenschap en beleid vraagt vooral om een betere kennisinfrastructuur en duurzame relaties tussen de mensen die kennis maken, vertalen, gebruiken en uitvoeren.

De organisatoren van deze expertbijeenkomst (NEWS, KIN en de Gemeente Amsterdam) gaven na afloop aan, dat deze bijeenkomst in ieder geval al goede voeding geeft hoe een CoP op te zetten. Zij zullen dit najaar inventariseren hoe hier een vervolg aan gegeven kan worden.